

מחשיבה אותו כבעליה של השפחה [שיש לו בה קנין פירות] והרי יש לו אם ועוברה?

אמר רב משרשיא: בלוקח שפחה על מנת שלא להטבילה, והיא גויה שאינה בתורת מצוות, והנולד ממנה לא הוי דומיא ד"לכם", וזהו "יליד בית" שנימול לאחד. [אבל לטומאת לידה לא חיישינן לתנא קמא].

תניא, רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל עובר ששהה ל' יום, באדם אינו נפל. שנאמר: "ופדיו מכן חדש תפדה". ומדלתי פדיונו בבן חודש, שמע מינה שרק עכשיו נתברר לנו שהוא בן קיימא אבל עד השתא לא.

כל ששהה שמונת ימים בבהמה, אינו נפל שנאמר: "ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה".⁽⁴⁾

ומדייקינן: הא לא ששה שלשים יום באדם, ושמונה בבהמה ספיקא הוי.

ופרכינן: אם כן, מימהל חיבי מהלינן ליה קלז-א בשבת?

והרי כל קטן בן שמונה ימים אפשר לחשוש שמא נפל הוא, ונמצא עושה חבורה שלא לשם מצוה?

אמר רב אדא בר אהבה: מלין אותו ממה נפשך: אם חי הוא שכלו לו חדשיו, שפיר קא מהיל.

שכבר טבלה, לעוברה, שרק העובר יהיה שלו, שמשום שאין לו חלק באם לא הוי דומיא ד"לכם".

בכמה מקומות בש"ס נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש האם "קנין פירות" כ"קנין הגוף" הוא, או לא.

"קנין הגוף", הוא הבעלות על גוף הדבר.

"קנין פירות", הוא הזכות לאכול, או להשתמש בפירות או בתשמישי החפץ.

ומחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש היא: מי הוא המוגדר כבעליו העיקריים של החפץ. האם זה שגוף הדבר שלו, או זה שיש לו את הזכות להשתמש, או לאכול את הפירות, הוא מוגדר כבעלים של הדבר.

ובאופן שהעמיד רבי ירמיה, שהוא לקח שפחה, שיהיה לו בה את הזכות לקבל את עוברה. שבגוף האם אין לו בעלות. אבל הפירות שבאים ממנה הם שלו, הרי יש לו "קנין פירות" בשפחה.

ואהא מקשינן: הניחא למאן דאמר "קנין פירות" לאו כקנין הגוף דמי. ואין בעלי העובר מוגדרים בעלים ביחס לשפחה. והואיל ויש לו עובר ואין לו אם, לא הוי דומיא ד"לכם".

אלא למאן דאמר: "קנין פירות", כקנין הגוף דמי, מאי איכא למימר? מדוע לא הוי דומיא ד"לכם"? שהרי בעלותו על העובר ממילא

כגון.

באדם יום שלשים כלפני שלשים, ורק לאחר תום שלושים יום יוצא מחזקת נפל. אולם בבהמה, יום שמנה, כלאחר שמנה, וביום השמיני כבר כשר להקרבה.

4. בתוד"ה כל מבואר חילוק בין השיעור שנאמר באדם, לבין השיעור בבהמה, שאילו

והאי קרא בבהמה טהורה קאי, מדדרשינן [בתורת כהנים] "מן הבהמה" להוציא את הטריפה.

ודרשינן: "לאכלה" — להביא ולד בהמה הנולד כשהוא בן שמנה חדשים, שאין שחיטתו מטהרתו, לפי שהוא נחשב כמת, ומטמא.

רבי יוסי ברבי יהודה, ורבי אלעזר ברבי שמעון אומרים: בן שמנה — שחיטתו מטהרתו.

מאי לאו, בהא קמיפלגי: דמר סבר בן שמנה חי הוא. לפיכך שחיטתו מטהרתו.

ומר סבר: בן שמנה מת הוא, ולכן הוא מטמא טומאת נבלה.

אמר רבא: אי הכי, אדמפלגי הנך תנאי לענין טומאה וטהרה. ליפלגי לענין האם הוא מותר באכילה?

אלא, בהכרח דכולי עלמא סוברים כי בן שמנה מת הוא.

ובכך נחלקו: רבי יוסי ברבי יהודה, ורבי אלעזר ברבי שמעון סברי: בן שמנה הוא כטרפה. טרפה, לאו אף גב דמתה היא, שאינה יכולה לחיות, בכל זאת, שחיטתה מטהרתה, שאינה מטמאה בטומאת נבלה. דדרשינן "מן הבהמה", להוציא את הטריפה.

הכי נמי בן שמנה, לא שנא, דאף על גב שמת הוא, אם נשחט, אינו מטמא טומאת נבלה.

ואם לאו, כמחתך בבשר שחוטה הוא. ולא חבורה היא. (1)

ומקשינן: ואלא הא דתניא: ספק בן ז', ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת.

אמאי? נמהליה ממה נפשך.

אם חי הוא, שפיר קא מהיל. ואם לאו, הרי מחתך בבשר בעלמא הוא.

ומתרינין: אמר מר בריה דרבינא: אנא, ורב נחומי בר זכריה תרגימנא, פירשנו את הברייא.

וכך פירושה: מימהיל הכי נמי מחלינן ליה.

והא דקתני אין מחללין עליו את השבת. לא נצרכה, אלא לענין מכשירי מילה, ואליבא דרבי אליעזר דאמר בריש הפרק אף מכשירי מילה דוחין את השבת.

ואימתי דוחין? כשידוע שכלו לו חדשיו. אבל ספק, אין מכשיריו דוחין את השבת. דשמא לאו בר מילה הוא, ומחלל שבת בהכנת מכשירי המילה.

ומה שאמרנו שנפל אם הוא לא חי, חבלה בו היא כמחתך בשר בעלמא, מפני שהוא כמת, ואין בחבלתו משום עשיית חבורה.

אמר אביי: הך מילתא, כתנאי, דפליגי אי נפל חשיב כמת גמור, או לא.

כתיב: "וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב".

ה"ז] שחובל חיובו משום מפרק, ואם כן מה בכך דהוי מחתך בבשר בעלמא מכל מקום מפרק

1. בפרי מגדים [בפתיחה להלכות שבת, בסופה] הקשה מסוגיין על שיטת הרמב"ם [פ"ח

[ואינו מוקצה, הואיל ובבין השמשות היה "מוכן" אגב אמו. רש"י].

ודחינן: לא. **הכא במאי עסקינן, דקים לן בגויה**, שידוע לנו בבירור, **שכלו לו חדשיו**, והוא בן ט' חדשים, ובודאי אינו נפל. ולכן הוא מותר לאכילה לאתרו.

רבי יהודה ורבי שמעון פליגי במסכת ביצה בבכור שנפל לבור ביום טוב אם מותר לטרוח בתיקונו.

רבי יהודה סבר שירד מומחה לבור ויראה אם הוא בעל מום, ואם יש בו מום ישחט.

ורבי שמעון סובר שאין רואין מומין ביום טוב משום שבהתירו נראה כמתקנו ביום טוב.

תא שמע: ראייה לספיקן. מהא דאיתא התם:

ושויין רבי יהודה ורבי שמעון, **שאם נולד העגל ומזמו עמו, שזה מן המוכן**, ומותר לבקר מזמו ביום טוב, ואינו דומה למתקן ביום טוב. שרק אם הוחזק באיסורו קודם לכן, התרתו היא תיקון. מה שאין כן כשנולד ביום טוב, ולא נאסר קודם לכן, אין הכשירו כתיקון. [ומדובר באופן שהדיינים ראו אותו ממש בשעת הלידה. רש"י].

ושמעין מינה דאם יש בו מום הרי הוא מותר באכילה לאתרו. מכלל דפליגי רבנן על רבן שמעון בן גמליאל.

והא נמי דחינן: **הכי נמי איירי דקים לן שכלו לו חדשיו**.

תא שמע: דאמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

ורבנן סברי: בן שמנה לא דמי לטריפה. כיון שטרפה היתה לה **שעת הכושר**, להשחט ולהטהר קודם שנטרפה. הלכך גם עכשיו שאינה מותרת לאכילה, שחיטתה מוציאתה מידי טומאת נבלה.

אבל האי, בן שמנה, לא היתה לה מעולם **שעת הכושר** להשחט.

וכי תימא, שהואיל ושחיטתה של הטרפה מטהרתה רק משום שהיתה לה שעת הכושר, אם כן, בהמה שהיתה **טרפה מזמן שהיתה בבטן אמה, מאי איכא למימר?** וכי היא תטמא טומאת נבלה אף אם היא נשחטה?

ומתריצין: **התם, בטרפה מבטן, יש במינה שחיטה**.

אבל **הכא**, בכך שמונה, אין במינה שחיטה, ולכן סוברים רבנן שאף אם הוא נשחט הוא מטמא טומאת נבלה.

איבעיא להו: מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל, דאמר: רק בהמה ששהתה ח' ימים יצאה מכלל נפל. וסבירא להו שאף בתוך ח' ימים היא מותרת.

או לא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל.

אם תמצוי לומר: פליגי רבנן עליו. תו מיבעי לן: האם הלכה כמותו, או אין הלכה כמותו?

תא שמע: עגל שנולד ביום טוב — שוחטין אותו ביום טוב.

שמע מינה מותר לרבנן לשוחטו אפילו בו ביום.

ומדייקינן: מרדקאמר הלכה, מכלל דפליגי רבנן עליה.

ומסקינן: שמע מינה.

אמר אביי: וולד שנפל מן הגג, או אכלו ארי, בין באדם ובין בבהמה, הואיל ורוב היולדות אינן מפילות — דברי הכל הוא בחזקת שכלו לו חדשיו, ותולים שלולא אותה מיתה הוא לא היה מת.

ולכן, בהמה ששחטה מותרת באכילה. ובאדם ולד כזה פוטר את אמו מן החליצה.

כי פליגיהאם חשיב חי או מת — בעובר שלאחר לידתו פיהק, שזהו סימן לקצת חיות, ולאחר מכן מת.

שבאופן שכזה, מר סבר: חי הוא. ומר סבר: מת הוא.

למאי נפקא מיניה? — לפטור את אמו מן הייבום.

ומקשינן: וכי נפל מן הגג או אכלו ארי — דברי הכל חי הוא?

והא רב פפא, ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין, ועבד להו, שחט לכבודם עיגלא תילתא, ביממא דשבועה שהיה ביומו השביעי ללידתו.

ואמרי ליה רב פפא ורב הונא: אי איתרחיתו ליה, אילו המתנתם לו, עד לאורתא, עד שיהיה ליל יום שמיני, הוה אכלינן מיניה, הואיל ומקצת יום שמיני — ככולו. אבל השתא שלא המתנתם, לא אכלינן מיניה.

הרי שחששו מלאוכלו כיון שלא מלאו לו ח' ימים. והא אמרת שנפל מן הגג, וכמו כן נשחט, דברי הכל חי הוא, משום שתולים שרובן אינן מפילות?

אלא, כשפיהק ואחר כך מת, דברי הכל מת הוא.

כי פליגי: בנפל מן הגג, או אכלו ארי.

מר סבר: מת הוא. ומר סבר: חי הוא.

והם חששו להחמיר כדברי האומר מת הוא.

בריה דרב דימי בר יוסף, איתיליד ליה ההוא ינוקא. ובגו תלתין יומין שכיב. שמת בתוך שלשים יום ללידתו.

יתיב, קמתאביל עילויה.

אמר ליה אבוה [רב דימי]: וכי צוורוניתא, מטעמים שמאכילים את האבל⁽²⁾ קבעית למיכל, ולכן אתה מתאבל עליו חנם?

אמר ליה: אני מתאבל עליו, משום דקים לי ביה שכלו לו חדשיו.

רב אשי איקלע בי רב כהנא, איתרע מילתא שהיה שם אבילות שמת תינוק בגו תלתין יומין. חזייה, ראהו, דיתיב וקא מתאבל עילויה.

אמר ליה: האם לא סבר ליה מר להא דאמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שרק אם שהה ל' יום יצא מחזקת נפל. ואם כן למה הנך מתאבל?

2. תוספות והערות גורסים: צודניתא, לשון צידה ומזונות.

הוא? ועיין באבנ"ז סי' נ"ז אות ח' מה שכתב ליישב.

אמר ליה: קים לי בגויה שכלו לו חדשיו.

איתמר: מי שמת ללא בנים, והניח אשתו מעוברת, וילדה, ומת הולד בתוך שלשים יום, ואילו היה בר קיימא היתה אמו נפטרת מן החליצה. והאשה סברה שאינה זקוקה ליבם, ועמדה ונתקדשה.

אמר רבינא משמיה דרבא:

אם עכשיו, לאחר שנתקדשה, אשת ישראל היא — חולצת.

אבל **אם עכשיו לאחר שנתקדשה, אשת כהן היא,** ואם תחלוץ תאסר עליו, (1) **אינה חולצת.** וסמכינן על הא דאמרו רבנן דלאו נפל הוא.

ורב שרביא משמיה דרבא אמר: אחת זו שנתקדשה לישראל, ואחת זו שנתקדשה לכהן, הרי היא חולצת.

אמר ליה רבינא לרב שרביא: באורתא, בערב, אכן **אמר רבא הכי,** כדקאמרת משמיה, דאחת זו ואחת זו חולצת. אבל **לצפרא,** בבוקר, הדר ביה ואמר כדקאמר רבינא משמיה, שאם אשת כהן היא אינה חולצת.

אמר ליה רב שרביא לרבינא: שריתוה, התרתם אותה להנשא ללא חליצה, ועברתם על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאמר שעד שלשים יום הרי הוא נפל.

יהא רעוא, דתשרון תרבא, שתתירו אף חלב באכילה.

שנינו במשנה: **רבי יהודה מתיר באנדרוגינוס.**

אמר רב שיזבי אמר רב חסדא: לא לכל דבר **אמר רבי יהודה שאנדרוגינוס זכר הוא.** **שאם אתה אומר כן,** שהוא זכר לענין כל דבר. אם כן, **בערכין,** אם אמר אחד "ערכו של אנדרוגינוס זה עלי", וכי **יערך,** ויתחייב המעריך הנודר בדמי ערכו?

ומנלן דאכן אנדרוגינוס לא מיערך?

דתניא: כתיב: "והיה ערכך הזכר", והיה לו לכתוב "זכר", ומיתורא דה' ממעטינן: **ולא טומטום ואנדרוגינוס.**

יכול לא יהא טומטום ואנדרוגינוס נערך בערך איש, אבל יהא נערך בערך אשה?

תלמוד לומר: "הזכר," וכתוב בתריה: "ואם נקבה היא". וממעטינן מיתורא ד"ואם" — ולא טומטום ואנדרוגינוס. שדין ערכין נוהג דוקא במעריך **זכר ודאי,** נקבה ודאית. ולא במעריך **טומטום ואנדרוגינוס.**

והנך דרשות דרשינן להו בספרא הנקרא קלז-א "תורת כהנים", וכללא הוא: **סתם ספרא — רבי יהודה הוא.**

ומדסבר רבי יהודה שאנדרוגינוס אינו נערך, משמע דסבירא ליה שרק לענין מילה בשבת הוא נחשב זכר, ולא לכל מילי [ולהלן בסמוך דריש לה מקרא].

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא:

וביאר, שהטעם שאינה חולצת לא משום שתצא מיד בעלה אלא כדי שלא להוציא לעז על בניה.

1. בתוד"ה ואם הקשו הרי אף אם תחלוץ הרי היא רק ספק חלוצה, וספק חלוצה מותרת לכהן?